

SAĞLIK ÇALIŞANLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN TUTUMLARI

ATTITUDES of HEALTH PROFESSIONALS TOWARDS SOCIAL GENDER ROLES

Doğancan Vaizoğlu¹, Hilal Özenç¹, Mustafa Kılavuz²

¹İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye

²Adıyaman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Adıyaman, Türkiye

Yayın Gönderilme Tarihi: 23.11.2024, Kabul Tarihi: 19.03.2025, Basım Tarihi: 27.03.2025

ÖZET:

Amaç: Bu çalışma, sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarını ve bu tutumları etkileyen bireysel özellikleri incelemeyi amaçlamaktadır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma, Eylül 2021 ile Mart 2022 arasında İstanbul'daki bir özel hastanede 343 sağlık çalışanıyla yapılmıştır. Veriler, Bilgilendirilmiş Form ve "Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği" (TCRTÖ) aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizi için yüzde dağılımı, sayı, bağımsız örneklem t testi ve Anova testi kullanılmıştır.

Bulgular: Sağlık çalışanlarının TCRTÖ toplam puan ortalaması 98,01±11,16'dır. Alt boyut puanları ise şu şekildedir: Çalışmada sağlık çalışanlarının, Eşitlikçi Cinsiyet Rolü 35,83±4,97, Kadın Cinsiyet Rolü 21,80±3,40, Evlilikte Cinsiyet Rolü 16,83±2,51, Geleneksel Cinsiyet Rolü 16,49±6,16 ve Erkek Cinsiyet Rolü puanının 10,43±3,72 olduğu bulunmuştur.

Sonuç: Çalışma sonuçları, sağlık çalışanlarının eşitlikçi cinsiyet rolü tutumlarını desteklediğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Çalışanları, Toplumsal Cinsiyet, Eşitlik

ABSTRACT:

Aim: This study aims to examine the attitudes of healthcare professionals towards gender roles and the individual characteristics that affect these attitudes.

Materials and Methods: The research was conducted with 343 healthcare professionals in a private hospital in Istanbul between September 2021 and March 2022. Data were collected through the Informed Form and "Gender Roles Attitude Scale" (TCRTÖ). Percentage distribution, number, independent sample t test and ANOVA test were used to analyze the data.

Results: The mean TCRTS total score of healthcare workers is 98.01±11.16. Sub-dimension scores are as follows: Egalitarian Gender Role 35.83±4.97, Female Gender Role 21.80±3.40, Gender Role in Marriage 16.83±2.51, Traditional Gender Role 16.49±6.16 and Male Gender Role 10.43±3.72.

Conclusion: Study results show that healthcare professionals support egalitarian gender role attitudes.

Keywords: Healthcare Workers, Gender, Equality

GİRİŞ

tutumlarını, davranışlarını ve yaşam tarzlarını etkiler. Cinsiyet biyolojik ve doğal nitelikte olup, değiştirilemez özelliklere sahiptir. Buna karşın, “toplumsal cinsiyet” kavramı, bireylerin biyolojik cinsiyetlerinin ötesinde, sosyal olarak belirlenen roller, sorumluluklar ve kişilik özelliklerini ifade eder (Özden ve Gölbaşı, 2018). İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, “tüm kadın ve erkeklerin ayrımcılık olmaksızın yaşama, sağlık, eğitim ve çalışma hakkına eşit olarak sahip olduğu” ifadesini kullanır (Ergin ve ark., 2018).

Geçmişten günümüze süregelen ataerkil kültür etkisiyle, pek çok toplumda kadın negatif ayrımcılığa maruz kalmıştır. Bu ayrımcılık, kadının fiziksel-özellekle üreme sağlığını-, ruhsal ve sosyal sağlığını etkilemiştir. Ayrıca, sağlık hizmetlerinin sunumunda da cinsiyet ayrımcılığına bağlı eşitsizlikler yaşanmaktadır (Alp Yılmaz, 2019). Toplumsal cinsiyet, kişinin içinde yaşadığı kültüre özgü düşünce ve davranışlarının yanı sıra, psikolojik açıdan kendini cinsiyet olarak nasıl algıladığını da kapsamaktadır (Palas ve Aksu, 2020).

Birçok kuram, toplumsal cinsiyetin oluşum ve gelişimini farklı bakış açılarıyla incelemiştir. Sosyal öğrenme kuramı, toplumsal cinsiyet gelişimini etkileyen sosyal ve kültürel faktörlere vurgu yaparken, psikanalitik kuramda Freud, 3-6 yaş arasındaki toplumsal cinsiyet gelişimini ele almıştır. Marksist teoriler ise, erkeğin üstün olduğunu ve kadının geleneksel rolünü kabul etmesi gerektiğini ileri sürer (Palas ve Aksu, 2020).

Türkiye’de toplumsal cinsiyet rollerine dair algılar, toplumun bu rollere uygun davranışlarıyla şekillenmiştir. Sağlık çalışanları hem sağlıklı hem de hasta bireylerle sürekli olarak iletişim halindedir. Bu nedenle, sağlık çalışanlarının toplumda benimsedikleri roller, tutumlar ve bireylere yaklaşımları topluma örnek teşkil eder. Sağlık hizmetlerinde yaşanan adaletsizlikler ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar, topluma rol model oluşturabilir. Bir araştırma, sağlık çalışanlarının %87’sinin ülkede toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin var olduğunu ve %86,8’inin bu durumdan kadınların daha fazla etkilendiğini belirttiğini göstermiştir (Özden ve Gölbaşı, 2018). Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin olumsuz etkilerinden kadınlar daha çok etkilenmektedir (Toprak ve Turan, 2021). Bu bağlamda, araştırmanın amacı, sağlık

çalışanlarının toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarını ve bu tutumları şekillendiren bireysel özellikleri incelemektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Amacı ve Türü

Bu araştırmanın amacı, sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını ve bu tutumları etkileyen bireysel faktörleri incelemektir. Araştırma, tanımlayıcı bir çalışma olarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırma Soruları

1. Sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum düzeyleri nedir?
2. Sağlık çalışanlarının bireysel özelliklerine göre, toplumsal cinsiyet rolleri arasında fark var mıdır?

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma, İstanbul’daki bir özel hastanede yürütülmüş olup, veriler Eylül 2021 ile Mart 2022 tarihleri arasında toplanmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi:

Araştırmanın evrenini, İstanbul’da bir özel hastanede görev yapan 700 sağlık çalışanı oluşturmuştur. Çalışmanın güvenilirliği için alınması gereken örneklem büyüklüğü güç analizi ile belirlenmiştir. Güç analizi için G-Power yazılımı kullanılmıştır. %95 güven düzeyi, %5 hata payı ile ($\alpha=0.05$; 0.80 power; $p<.05$) örneklem büyüklüğü hesaplanmış ve minimum örneklem hacmi, 250 sağlık çalışanı olarak bulunmuştur. Sağlık çalışanları, çalışmanın amacı, kapsamı ve içeriği konusunda bilgilendirildikten sonra araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden ve hemşire-hekim-ebefizyoterapist-tıbbi sekreter-dil ve konuşma terapisti-laborant-paramedik-anestezi teknikeri mesleklerinden oluşan 343 kişilik sağlık çalışanı ile araştırma tamamlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama sürecinde iki ana araç kullanılmıştır: **Sosyodemografik Veri Formu:** Literatür doğrultusunda hazırlanan (Aksu, 2022; Dündar, 2024) katılımcıların demografik bilgilerini içeren toplam 10 sorudan oluşan bir formdur.

Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği (TCRTÖ):

Zeyneloğlu ve Terzioğlu (2011) tarafından geliştirilen bu ölçek, katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumlarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçekte 38 madde ve 5 alt boyut bulunmaktadır. Bu alt boyutlar, Eşitlikçi Cinsiyet Rolü (maddeler: 4, 13, 18, 22, 27, 8, 12, 20); Kadın Cinsiyet Rolü (maddeler: 29, 31, 1, 21, 37, 19, 5, 16); Evlilikte Cinsiyet Rolü (maddeler: 13, 2, 15, 26, 9, 36, 6, 10); Geleneksel Cinsiyet Rolü (maddeler: 17, 24, 25, 3, 7, 11, 32, 23);

Erkek Cinsiyet Rolü (maddeler: 34, 33, 30, 35, 28, 38)'nden oluşmaktadır. Ölçek, 1- Kesinlikle katılmıyorum, 2- Katılmıyorum, 3- Kararsızım, 4- Katılıyorum, ve 5- Tamamen katılıyorum şeklinde puanlanmaktadır. Geleneksel Cinsiyet Rolü alt boyutundaki maddeler (3, 7, 11, 17, 23, 24, 25, 32) ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 38, en yüksek puan ise 190'dır. Puanların 95 ve üzeri eşitlikçi cinsiyet rolü tutumunu, 95'in altı ise geleneksel cinsiyet rolü tutumunu ifade etmektedir. Ölçeğin orijinal makalesinde Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0,92 olarak bildirilmiştir. Bu çalışmada ise Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0,83 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Toplanması: Veriler, araştırmanın yapılacağı kurumdan izin ve etik kurul onayı alındıktan sonra çalışmanın amacı, içeriği ve kapsamı açıklanarak, araştırmaya katılmayı kabul eden sağlık çalışanlarından çalışma saatleri dışında, online anket formları ile internet ortamında toplanmıştır. Anket formu (Google Form), çalışmanın amacı ve içeriğini açıklayan Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu ve çalışmaya katılmayı onaylama sorusu ile başlamıştır. Anket formu sağlık çalışanlarına online bağlantı linki olarak gönderilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın gerçekleştirilmesi için İnsan Araştırmaları Etik Kurul Başkanlığı'na başvurularak etik kurul izni (Karar No: 2021/06) alınmıştır. Çalışma, Helsinki İlkeler Deklarasyonu'na uygun şekilde yapılmıştır. Araştırmanın yürütüldüğü kurumdan yazılı izin alınmış ve katılmayı kabul eden sağlık çalışanlarına çalışmanın amacı, kapsamı ve içeriği açıklanarak gönüllülük esasına göre izin alınmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler, SPSS 22.0 yazılımı kullanılarak analiz edilmiştir. Önce Kolmogorov-Smirnov testi ve Shapiro-Wilk testi ile verilerin normallik dağılımına bakılmış ve normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Analizlerde frekans, yüzde, Student t testi ve Anova testi uygulanmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Sağlık Çalışanlarının Bireysel Özelliklerinin Dağılımı (n=343)

Sağlık Çalışanlarının Bireysel Özellikleri		Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	234	68,22
	Erkek	109	31,78
Yaş	18-29	85	24,78
	30-39	210	61,22
	40-49	42	12,24
	50 ve üzeri	6	1,75
Medeni Durum	Bekar	232	67,63
	Evlili	111	32,37
Evlilerin Eşlerinin Çalışma Durumu	Evet	89	80,18
	Hayır	22	19,82
Öğrenim Durumu	Lise	31	9,04
	Önlisans	60	17,49
	Lisans	223	65,01
	Lisansüstü	29	8,45
	İl	174	50,73
Doğduğu Yer	İlçe	111	32,36
	Köy	58	16,91
	İl	233	67,93
Yaşadığı Yer	İlçe	103	30,03
	Köy	7	2,04
	İl	233	67,93
Ekonomik Durum	Gelir-gideri karşılıyor	97	28,28
	Gelir-gidere eşit	119	34,69
	Gelir-gideri karşılamıyor	127	37,03
	İl	233	67,93
Meslek	Hemşire	232	67,64
	Doktor	22	6,41
	Ebe	15	4,37
	Fizyoterapist	5	1,46
	Laborant	15	4,37
	Paramedik	25	7,28
	Tıbbi Sekreter	13	3,79
	Dil ve Konuşma Terapisti	8	2,34
	Anestezi Teknikeri	8	2,34
	Mesleği İsteyerek Seçme Durumu	Evet	244
Hayır	99	28,86	

Araştırma kapsamına alınan sağlık çalışanlarının bireysel özellikleri incelendiğinde; %68,22'sinin kadın, %61,22'sinin 30-39 yaş aralığında, %67,63'ünün bekar, evli olanların %80,18'inin eşlerinin çalıştığı, %65,01'inin lisans mezunu olduğu, %50,73'ünün ilde doğduğu, %67,93'ünün ise ilde yaşadığı, %37,03'ünün gelir-gideri karşılamadığı, %67,64'ünün hemşire ve %71,14'ünün mesleğini isteyerek seçtiği belirlendi (Tablo 1).

Tablo 2. Sağlık Çalışanlarının "Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği (TCRTÖ)" Puan Ortalamalarının Dağılımı (n=343)

	X	SS	Minimum	Maksimum
TCRTÖ (Toplam)	98,01	11,16	73,0	128,0
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	35,83	4,97	20,0	40,0
Kadın Cinsiyet Rolü	21,80	3,40	16,0	29,0
Evlilikte Cinsiyet Rolü	16,83	2,51	12,0	26,0
Geleneksel Cinsiyet Rolü	16,49	6,16	8,0	33,0
Erkek Cinsiyet Rolü	10,43	3,72	6,0	18,0

X:Ortalama; SS:Standart Sapma

Sağlık çalışanlarının TCRTÖ toplam puan ortalaması $98,01 \pm 11,16$, Eşitlikçi Cinsiyet Rolü alt boyut puan ortalaması $35,83 \pm 4,97$, Kadın Cinsiyet Rolü alt boyut puan ortalaması $21,80 \pm 3,40$, Evlilikte Cinsiyet Rolü alt boyut puan ortalaması $16,83 \pm 2,51$, Geleneksel Cinsiyet Rolü alt boyut puan ortalaması $16,49 \pm 6,16$, Erkek Cinsiyet Rolü alt boyut puan ortalaması ise $10,43 \pm 3,72$ olduğu belirlendi (Tablo 2).

Tablo 3. Sağlık Çalışanlarının Bireysel Özelliklerine Göre "Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği (TCRTÖ)" Puanlarının Karşılaştırılması (n=343)

Değişken	TCRTÖ (Toplam)		Eşitlikçi Rolü	Cinsiyet		Kadın Rolü	Cinsiyet		Evlilikte Rolü	Geleneksel Cinsiyet		Erkek Rolü	Cinsiyet	
	X±SS	Test Değeri		X±SS	Test Değeri		X±SS	Test Değeri		X±SS	Test Değeri		X±SS	Test Değeri
Cinsiyet														
Kadın	96.48±9.45	t= 3.77 **p=	37.91±3.02	t= 14.44 **p=	21.50±3.56	t= 2.40 *p= .017	16.46±1.70	t= 4.15 **p=	14.40±4.88	t= 10.60 **p=	9.85±3.42	t= 4.32 **p=		
Erkek	101.28±13.63	.000	31.35±5.35	.000	22.44±2.92		17.64±3.55	.000	20.98±6.22	.000	11.67±4.03	.000		
Yaş														
18-29 ^a	99.36±10.02	F= 2.020 p= .111	36.72±3.90	F= 4.057 *p=	22.70±3.52	F= 3.090 *p= .027	16.55±2.10	F= 1.437 p= .232	16.01±5.18	F= 6.915 **p=	10.90±3.51	F= 3.355 p= .128		
30-39 ^b	97.07±11.73		35.76±5.20	*p= .007	21.59±3.34	a>b	17.04±2.70		15.97±6.27	.000 c>a>b	10.08±3.77			
40-49 ^c	100.61±10.45		33.90±5.35	a>c	21.30±3.33		16.50±2.32		20.40±6.37		11.59±3.38			
50 ve üzeri ^d	93.50±6.12		39.16±2.04		20.16±0.40		15.83±0.40		14.33±3.26		8.00±4.89			
Medeni Durum														
Bekar	96.87±10.80	t= 3.949 *p= .020	35.91±4.58	t= 1.677 p= .188	21.75±3.28	t= 6.976 **p=	16.70±2.51	t= 1.391 p= .250	15.70±5.29	t= 5.994 *p= .003	10.36±3.49	t= 0.505 p= .604		
Eveli	100.09±11.74		35.51±5.70		21.68±3.48	.001	17.14±2.50		18.13±7.47		10.63±4.21			
Evlilerin Eşlerinin Çalışma Durumu														
Evet	97.45±9.62	t= 7.605 **p=	35.88±5.86	t= 2574 *p=	21.25±3.49	t= 4384 **p=	16.63±1.31	t= 7.368 **p=	16.62±6.49	t= 5.905 **p=	10.05±4.06	t= 5.041 **p=		
Hayır	114.45±10.42	.000	32.62±3.96	.011	24.54±2.24	.000	20.25±4.05	.000	25.33±6.29	.000	14.62±3.54	.000		
Öğrenim Durumu														
Lise ^a	94.90±8.81	F= 11.605	38.29±2.13	F= 8.037	19.54±3.21	F= 8.659	16.58±1.47	F= 5.964	15.16±3.43	F= 7.611	8.93±2.59	F= 7.253		

Önlisans ^b	95.38±8.35	**p= .000	37.60±3. 46	**p= .000	21.01±2. 90	**p= .000	16.08±1. 40	**p= .001	14.50±5. 09	**p= .000	9.70±3.0 1	**p= .000
Lisans ^c	100.26±11. 48	c>a,b,d	35.27±4. 91	a,b,d>c	22.39±3. 40	c>a,b	17.22±2. 77	c>b,d	17.60±6. 63	c>b,d	11.07±3. 96	c>a,b,d
Lisansüstü ^d	89.44±10.2 6		33.82±7. 69		21.31±3. 16		15.68±2. 30		13.55±4. 15		8.65±2.8 8	
Doğduğu Yer												
İl ^a	96.75±10.3 5	F= 8.040 **p= .000	36.72±3. 81	F= 10.614	21.83±3. 69	F= 1.112 p= .330	16.68±2. 05	F= 1.891 p= .153	15.36±5. 67	F= 15.312	9.69±3.3 7	F= 15.647
İlçe ^b	97.25±12.9 2	c>a,b	35.72±5. 36	**p= .000	21.49±3. 48		16.76±3. 12		16.27±6. 40	**p= .000	10.40±3. 67	**p= .000
Köy ^c	103.24±8.1 5		33.36±6. 27	a,b>c	22.31±1. 99		17.41±2. 39		20.31±5. 62	c>a,b	12.72±3. 92	c>a,b
Yaşadığı Yer												
İl ^a	97.57±10.1 6	F= 8.660 **p= .000	35.95±4. 66	F= 5.049	21.72±3. 37	F= 5.590 *p= .004	16.84±2. 15	F= 10.963	16.07±5. 83	F= 4.900 *p= .008	10.35±3. 73	F= 11.896
İlçe ^b	97.84±12.7 6	c>a,b	35.95±5. 54	*p= .007	21.69±3. 40	c>a,b	16.54±3. 03	**p= .000	17.00±6. 78	c>a,b	10.18±3. 41	**p= .000
Köy ^c	115.00±0.0 0		30.00±0. 00	a,b>c	26.00±0. 00		21.00±0. 00	c>a,b	23.00±0. 00		17.00±0. 00	c>a,b
Ekonomik Durum												
Gelir- giderden yüksek ^a	101.90±8.4 3	F= 9.262 **p= .000	35.50±5. 53	F= 2.984	23.28±2. 98	F= 16.365	16.85±1. 70	F= 1.043 p= .354	17.61±5. 77	F= 2.435 p= .089	11.86±4. 20	F= 15.062
Gelir- gidere eşit ^b	97.28±13.5 4	a>b,c	35.21±5. 34	p= .052	21.68±3. 72	**p= .000	17.06±3. 12		16.28±7. 16		10.56±3. 44	**p= .000
Gelir-gideri karşılımy or ^c	95.71±9.74		36.66±3. 96		20.78±2. 99		16.60±2. 36		15.83±5. 28		9.22±3.1 5	

Meslek												
Hemşire ^a	99.03±11.2		35.53±4.		21.94±3.		16.83±2.		17.38±6.		10.68±3.	
	1		91		30		64		44		76	
Doktor ^b	90.50±9.12	F=7.005	34.68±6.	F=1.702	22.13±3.	F=8.800	15.63±1.	F=3.337	13.40±3.	F=4.994	8.22±2.7	F=5.205
		**p=	74	p= .097	01	**p=	89	*p= .001	93	**p=	2	**p=
Ebe ^c	98.33±10.4	.000	36.60±5.		22.00±2.	.000	16.40±1.	f>b,ı	15.60±4.	.000	11.40±3.	.000
	1	a>b,e,h	34		61	a>e,h	95		43	a>e	13	a,c,f>h
Fizyoterapist ^d	97.00±0.00		39.00±0.		18.00±0.		19.00±0.		15.00±0.	a>h	9.00±0.0	
			00		00		00		00		0	
Laborant ^e	89.80±11.4		35.86±6.		18.26±3.		17.80±2.		12.00±5.		9.46±5.1	
	4		09		32		73		85		2	
Paramedik ^f	104.76±7.6		35.64±4.		23.20±1.		18.20±1.		17.88±5.		12.92±2.	
	8		79		80		89		44		76	
Tıbbi Sekreter ^g	102.07±7.1		38.15±1.		24.53±3.		16.69±1.		16.61±2.		9.76±2.2	
	7		99		38		70		36		4	
Dil ve Konuşma Terapisti ^h	82.00±0.00		40.00±0.		16.00±0.		16.00±0.		8.00±0.0		6.00±0.0	
			00		00		00		0		0	
Anestezi Teknikeri ⁱ	92.75±6.73		37.00±2.		22.50±3.		14.75±1.		14.25±4.		8.00±2.2	
			72		42		75		02		6	
Mesleği İsteyerek Seçme Durumu												
Evet	96.25±11.7	t= 4.716	36.17±5.	t= 2.014	21.36±3.	t= 3.866	16.70±2.	t= 1.580	15.38±6.	t= 5.483	10.09±3.	t= 2.672
	0	**p=	05	*p=	60	**p=	56	p= .115	09	**p=	90	*p= .008
Hayır	102.34±8.3	.000	34.98±4.	.045	22.89±2.	.000	17.17±2.		19.24±5.	.000	11.27±3.	
	1		65		52		33		41		07	

X:Ortalama; SS:Standart Sapma *p<0,05 **p<0,001

Sağlık çalışanlarının bireysel özelliklerine göre TCRTÖ puan ortalamaları karşılaştırıldığında, erkek sağlık çalışanlarının TCRTÖ toplam puan ortalaması, kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolü alt boyut puan ortalaması kadın sağlık çalışanlarına göre; kadın sağlık çalışanlarının ise eşitlikçi cinsiyet rolü alt boyut puan ortalaması erkek sağlık çalışanlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede yüksek bulundu (p<0,05) (Tablo 3).

Sağlık çalışanlarının yaşlarına göre, TCRTÖ toplam puan ortalamaları, evlilikte cinsiyet rolleri ve erkek cinsiyet rolleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Ancak eşitlikçi cinsiyet rolleri, kadın cinsiyet rolleri ve geleneksel cinsiyet rolleri alt boyut puan ortalamalarında anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Bu farklar, eşitlikçi cinsiyet rolünde 18-29 yaş aralığındaki sağlık çalışanlarının puan ortalamalarının 40-49 yaş aralığındaki çalışanlara göre, kadın cinsiyet rolünde 18-29 yaş aralığındaki sağlık çalışanlarının puan ortalamalarının 30-39 yaş aralığındaki çalışanlara göre ve geleneksel cinsiyet rolünde 40-49 yaş aralığındaki sağlık çalışanlarının puan ortalamalarının 18-29 ve 30-39 yaş aralığındaki çalışanlara göre daha yüksek olmasından kaynaklandığı belirlenmiştir ($p<0,05$; Tablo 3).

Evli sağlık çalışanlarının TCRTÖ toplam puan ortalamaları ve geleneksel cinsiyet rolü alt boyut puan ortalamaları, bekar çalışanlardan yüksek bulunmuştur. Ayrıca, bekar sağlık çalışanlarının kadın cinsiyet rolü alt boyut puan ortalamaları evli çalışanlara göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo 3).

Evli olup eşi çalışan sağlık çalışanlarının eşitlikçi cinsiyet rolü alt boyut puan ortalamaları, eşi çalışmayanlardan anlamlı derecede yüksek bulunmuşken; evli olup eşi çalışmayan sağlık çalışanlarının TCRTÖ toplam puan ortalamaları ve diğer alt boyut puan ortalamaları, eşi çalışanlardan anlamlı olarak yüksek bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo 3).

Sağlık çalışanlarının öğrenim durumu ve yaşadıkları yerler açısından TCRTÖ toplam puan ortalamaları ve tüm alt boyut puan ortalamalarında anlamlı farklar saptanmıştır ($p<0,05$). Bu farklılıklar, yapılan post-hoc (Tukey) analizinde detaylandırılmıştır (Tablo 3). Sağlık çalışanlarının doğduğu yere göre TCRTÖ toplam puan ortalamaları ve eşitlikçi cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolü alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı farklar bulunmuştur ($p<0,05$). Bu fark, köyde doğan sağlık çalışanlarının toplam puan ortalamalarının, il ve ilçelerde doğanlara göre ve geleneksel cinsiyet rolü ile erkek cinsiyet rolü alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek olmasından; il ve ilçede doğan sağlık çalışanlarının ise eşitlikçi cinsiyet rolü alt boyut puan ortalamalarının köyde doğanlara göre daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır (Tablo 3).

Ekonomik duruma göre, geliri giderinden yüksek sağlık çalışanlarının TCRTÖ toplam puan ortalaması ile erkek ve kadın cinsiyet rolleri alt boyut puan ortalamaları, geliri giderine eşit ve geliri giderini karşılamayan sağlık çalışanlarına göre daha yüksek bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo 3).

Sağlık çalışanlarının mesleklerine göre, TCRTÖ toplam puan ortalaması ile kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolü alt boyut puan ortalamalarında anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir ($p<0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı farklılıkların kaynağı, yapılan post-hoc (Tukey) analizinde ayrıntılı olarak sunulmuştur (Tablo 3).

Mesleğini isteyerek seçen sağlık çalışanlarının TCRTÖ toplam puan ortalaması ile kadın cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolü alt boyut puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük bulunurken, eşitlikçi cinsiyet rolü alt boyut puan ortalaması anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo 3).

TARTIŞMA

Araştırmamızda sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları değerlendirildiğinde, Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutum Ölçeği (TCRTÖ) toplam puan ortalamasının $98,01\pm 11,16$ olarak belirlendiği saptanmıştır (Tablo 2). 95 puan ve üzerinin eşitlikçi cinsiyet rolü tutumunu desteklediği dikkate alındığında, sağlık çalışanlarının genel olarak eşitlikçi bir cinsiyet rolü tutumuna sahip olduğu sonucuna varılabilir. Ancak, ölçekten alınabilecek maksimum puanın 190 olması nedeniyle, toplam puanın bu sınır değere yakın olması, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin bakış açısının daha fazla geliştirilmesi gerektiğini işaret etmektedir. Diğer araştırmalarda (Alp Yılmaz, 2019; Ergin ve ark., 2019; Özcan ve Öznil, 2018; Özden ve Gölbaşı, 2018) katılımcıların eşitlikçi cinsiyet rolü tutumuna sahip olduğu, ancak toplam puan ortalamalarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Özden ve Gölbaşı'nın (2018) çalışmasında üniversite hastanesinde çalışan hekim ve hemşirelerin TCRTÖ toplam puan ortalaması $141,55\pm 19,25$ olarak bulunmuştur. Ergin ve arkadaşlarının (2019) çalışmasında tıp fakültesinin birinci, üçüncü ve altıncı sınıf öğrencilerinin TCRTÖ toplam puan ortalaması $158,7\pm 21,7$ olarak belirlenmiştir. Alp Yılmaz'ın (2019) devlet hastanesinde çalışan sağlık personelleriyle yaptığı çalışmada, TCRTÖ

toplam puan ortalaması 111,44±9,01 olarak saptanmıştır. Özcan ve Öznil (2018) tarafından önlisans sağlık programı birinci sınıf öğrencileriyle yapılan çalışmada ise, TCRTÖ toplam puan ortalaması 131,71±17,44 olarak bulunmuştur. Bu çalışmalardaki farklılıklar, bölgesel ve örneklem farklılıklarından kaynaklanabilir. Ayrıca, öğrencilerle yapılan çalışmalarda toplam puan ortalamalarının genellikle daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum, öğrencilerin bekar olmasından kaynaklı bu konuda daha fazla toplumsal cinsiyet eşitliğine sahip olmalarını sağlamış olabilir.

Araştırmamızda kadın sağlık çalışanlarının, erkek sağlık çalışanlarına göre daha eşitlikçi cinsiyet tutumuna sahip olduğu, erkek sağlık çalışanlarının ise kadın çalışanlara kıyasla daha fazla geleneksel cinsiyet tutumuna sahip olduğu belirlenmiştir (p<0,05) (Tablo 3). Türkiye’de kadınların uzun yıllardır eşitlikçi bir toplum arayışı içinde olmaları, kadınların erkeklere kıyasla daha eşitlikçi bir düşünce yapısına sahip olmalarının nedeni olarak değerlendirilebilir. Geleneksel toplum anlayışına göre, cinsiyet eşitsizliklerinin kadınları daha fazla olumsuz etkilediği göz önüne alındığında, kadınların erkeklere göre geleneksel bakış açılarından daha uzak oldukları söylenebilir (Marks ve ark., 2009). Literatürde, sağlık çalışanları ve diğer sağlık disiplinlerinde yapılan araştırmalarda genellikle kadınların erkeklere göre daha eşitlikçi bir tutuma sahip olduğu belirtilmektedir (Alp Yılmaz, 2019; Ergin ve ark., 2019; Karaçay ve ark., 2020; Özden ve Gölbaşı, 2018; Sönmez ve ark., 2018).

18-29 yaş aralığındaki katılımcıların, 40-49 yaş aralığındaki katılımcılara kıyasla daha eşitlikçi cinsiyet tutumlarına sahip olduğu gözlemlenmiştir (p<0,05) (Tablo 3). Literatürde genellikle öğrenciler arasında yapılan çalışmalara rastlanmaktadır (Başar ve Demirci, 2018; Ergin ve ark., 2019; Karaçay ve ark., 2020; Özcan ve Öznil, 2018). Bu nedenle, öğrencilerle yapılan çalışmalar genellikle belirli yaş aralıklarıyla sınırlıdır. Özden ve Gölbaşı’nın (2018) sağlık çalışanlarıyla yaptığı araştırmada, 34 yaş ve altı grubunun, 35 yaş ve üzeri grubuna göre daha eşitlikçi bir tutum sergilediği belirtilmiştir (Özden ve Gölbaşı, 2018). Bu bulgular, çalışmamızın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Genç yaş grubunun daha eşitlikçi tutumlar sergilemesi ve yaşça ileri grubun daha geleneksel tutumlar göstermesi birbirini destekleyen sonuçlar olarak değerlendirilebilir. Gençlerin eşitlikçi tutumları,

gelecekte sağlık hizmetlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğine olumlu katkı sağlayabilir.

Araştırmamızda, evli sağlık çalışanlarının bekar çalışanlara kıyasla daha geleneksel cinsiyet tutumlarına sahip olduğu gözlemlenmiştir (p<0,05) (Tablo 3). Türk toplumundaki geleneksel aile yapısının ve evlilik içindeki alışılmış cinsiyet rollerinin, bu sonucu etkilemiş olabileceği düşünölmektedir

Lisans mezunu katılımcıların TCRTÖ toplam puan ortalaması, diğer katılımcılardan anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (p<0,05) (Tablo 3). Eğitim düzeyinin artışı, bireylere toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha modern ve eşitlikçi bir bakış açısı kazandırmış olabilir. Bu bulgu, sağlık çalışanlarının %73,46’sının lisans ve lisansüstü eğitim almış olmasıyla desteklenmektedir.

Katılımcıların doğduğu ve yaşadığı yerler açısından eşitlikçi ve geleneksel cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarına bakıldığında; köyde doğup yaşayan bireylerin, il ve ilçelerde doğanlara göre daha geleneksel bir tutum sergiledikleri gözlemlenmiştir (p<0,05) (Tablo 3). Bireylerin doğduğu ve yaşadığı yerlerin gelişmişlik düzeyleri ile kültürel alışkanlıklar gibi faktörlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları etkileyebileceği düşünölmektedir.

Araştırmamızda, bireylerin doğdukları ve yaşadıkları yerler açısından toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarda anlamlı farklılıklar bulunurken, literatürde bazı çalışmalarda bu konuda anlamlı farklar elde edilmediği görölmüştür (Alp Yılmaz, 2019). Bu durum, araştırmanın yapıldığı örneklem grubunun demografik özelliklerinin göz önünde bulundurulması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Ekonomik durum açısından, geliri giderlerini karşılayan sağlık alışanlarının TCRTÖ toplam puan ortalaması ve erkek ve kadın cinsiyet rolleri alt boyut puan ortalamaları, diğer ekonomik graplardan daha yüksek bulunmuştur (p<0,05) (Tablo 3). Sönmez ve arkadaşlarının (2018) tıp fakölteşinin birinci ve altıncı sınıf öğrencileri ile yaptığı çalışmada, yüksek aile gelirine sahip öğrencilerin TCRTÖ toplam puan ortalamasının diğer graplardan daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Sönmez ve ark., 2018). Bu bulgu, yüksek gelir seviyesinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutumlarla ilişkilendirilebileceğini göstermektedir. Gelir seviyesi yükseldikçe ekonomik stresin azalması ve dolayısıyla daha eşitlikçi tutumların

sergilenmesi olasılığı artabilir (Heise ve ark., 2019).

Katılımcıların mesleklerine göre, hemşirelerin TCRTÖ toplam puan ortalamalarının diğer sağlık disiplini mensuplarına göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir ($p<0,05$) (Tablo 3). Literatürde, hemşirelerin diğer sağlık profesyonellerine göre daha eşitlikçi bir tutum sergilediği belirtilmektedir (Özden ve Gölbaşı, 2018; Yanikkerem ve ark., 2020). Bu bulgu, çalışmamızın sonuçlarıyla uyumludur. Yanikkerem ve arkadaşlarının (2020) sağlık bilimleri fakültesi öğrencileriyle yürüttüğü araştırmada, sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin diğer sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerine göre daha eşitlikçi bir tutum sergilediği görülmüştür (Yanikkerem ve ark., 2020). Alp Yılmaz'ın (2019) sağlık personeli ile yaptığı çalışmada ise, hekimlerin diğer sağlık personellerine göre daha eşitlikçi bir tutuma sahip olduğu bildirilmiştir (Alp Yılmaz, 2019). Literatürdeki farklı sonuçların, çalışmaların yapıldığı bölgesel ve örneklem farklılıklarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Mesleği isteyerek seçen sağlık çalışanlarının daha eşitlikçi bir tutuma sahip olduğu gözlemlenmiştir ($p<0,05$) (Tablo 3). Literatürde mesleği isteyerek seçme ile ilgili yapılan çalışmalar sınırlıdır. Karaçay Yıkar ve arkadaşlarının (2020) hemşirelik öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada, hemşirelik bölümünü isteyerek seçen öğrenciler ile seçmeyenler arasındaki toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Karaçay ve ark., 2020). Çalışmamızda mesleği isteyerek seçenlerin daha eşitlikçi bir tutuma sahip olmaları, meslek seçiminde özgürlük tanınan bireylerin daha eşitlikçi bir bakış açısına sahip olabileceğini düşündürmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın bulguları, yalnızca İstanbul'daki bir özel hastanede çalışan sağlık çalışanları ile sınırlıdır. Bu nedenle elde edilen sonuçlar, genellenebilirlik açısından dikkatle değerlendirilmelidir.

SONUÇ

Bu araştırmada, sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının genel olarak eşitlikçi olduğu belirlenmiştir. Ancak, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ve bireysel özellikler arasında bazı farklılıklar saptanmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda, sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin farkındalıklarını artırmak ve eşitlikçi bir tutum

geliştirmelerini sağlamak amacıyla kurum içi eğitim programları düzenlenmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Aksu, S. K. (2022). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Türkiye'de Eğitim ve Kadın İstihdamına Yansımaları. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 159-177.

Alp Yılmaz, F. (2019). Sağlık personelinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve etkileyen faktörler. *Journal of Academic Research in Nursing (JAREN)*, 5(1), 40-5.

Başar, F., Demirci, N. (2018). Attitudes of nursing students toward gender roles: A cross-sectional study. *Contemporary Nurse*, 54(3), 333-44.

Dündar, A. H. (2024). Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stresi ve Psikolojik İyi Oluş İlişkisinde Duyguları Tanıma ve Duyguların İfadesinin Rolü. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 11(108), 1080-1087.

Ergin, A., Bekar, T., Aydemir Acar, G. (2019). Tıp fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları ve etkileyen faktörler. *Fırat Tıp Dergisi*, 24(3), 122-8.

Heise, L., Greene, M. E., Opper, N., Stavropoulou, M., Harper, C., Nascimento, M., Zewdie, D. (2019). Gender inequality and restrictive gender norms: framing the challenges to health. *The Lancet*, 393(10189), 2440-54.

Karaçay Yıkar, S., Doğan, S. D., Aydınçülü, N., Arslan, S., Nazik, E. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi: Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi örneği. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 104-13.

Marks, J., Bun, L. C., McHale, S. M. (2009). Family patterns of gender role attitudes. *Sex roles*, 61(3-4), 221-34.

Özcan, A., Özdil, K. (2018). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüş ve tutumları:

Nevşehir örneği. Türk Akademik Araştırmalar Dergisi Uluslararası Multidisipliner Kongresi, 18-26.

Özden, S., Gölbaşı, Z. (2018). Sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 4(3), 95-100.

Palas, P., & S, Aksu (2020). Sağlık hizmetleri öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişki. Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi, 4(7), 91-100.

Sönmez, Y., Bulut Kısaoğlu, N., Dönmez, K. O. (2018). Bir tıp fakültesinin birinci ve altıncı sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve ilişkili faktörler. Smyrna Tıp Dergisi, 3, 14-21.

Toprak, F. Ü., & Turan, Z. (2021). Hemşirelik Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Algılarının Değerlendirilmesi: Nitel Çalışma. İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi, 9(3), 938-953.

Yanikkerem, E., Topsakal, Ö., Boz, A. (2020). Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliği tutumlarının incelenmesi. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 10(2), 164-71.

Zeyneloğlu, S., ve Terzioğlu, F. (2011). Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 40, 409-420.